

Rolnummer 4921
Arrest nr. 61/2011 van 5 mei 2011

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vragen betreffende de artikelen 1453, 1466 en 1475 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Dinant.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters R. Henneuse en M. Bossuyt, en de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, J.-P. Snappe, J. Spreutels en F. Daoût, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter R. Henneuse,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van de prejudiciële vragen en rechtspleging

Bij vonnis van 22 april 2010 in zake Michel Huwaert tegen de nv « AG Insurance » (voorheen « Fortis Insurance Belgium »), waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 23 april 2010, heeft de Rechtbank van eerste aanleg te Dinant de volgende prejudiciële vragen gesteld :

1. « Zijn de artikelen 1453 en 1466 van het Burgerlijk Wetboek niet strijdig met het voorschrift van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre daaruit een niet-verantwoorde discriminatie blijkt tussen, enerzijds, de echtgenoot die is gehuwd onder het stelsel van de scheiding van goederen - die schadeloos zou kunnen worden gesteld - terwijl zijn echtgenoot een opzettelijke daad heeft gepleegd die van dien aard is dat hem de aan zijn zaakverzekering verbonden verzekeringsdekking wordt ontzegd - en, anderzijds, de echtgenoot die is gehuwd onder het stelsel van de gemeenschap van goederen - aan wie de verzekeringsvergoeding zal worden geweigerd en aan wie *in fine* het persoonlijke feit dat aan zijn echtgenoot is toe te schrijven, zal worden tegengesteld ? »;

2. « Zijn de artikelen 1453 en 1475 en volgende van het Burgerlijk Wetboek niet in strijd met het voorschrift van de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in zoverre daaruit een niet-verantwoorde discriminatie blijkt tussen, enerzijds, de echtgenoot die is gehuwd onder het stelsel van de algehele gemeenschap - aan wie het voordeel van het deel van de verzekeringsvergoeding dat, inzake zaakverzekering, hem toekomt, zal worden geweigerd en aan wie dus de door zijn echtgenoot gepleegde opzettelijke daad zal worden tegengesteld - en, anderzijds, de gewone samenwonende of de wettelijk samenwonende - die, hunnerzijds, schadeloos zullen kunnen worden gesteld ? ».

Memories zijn ingediend door :

- de nv « AG Insurance » (voorheen de nv « Fortis Insurance Belgium »), waarvan de maatschappelijke zetel is gevestigd te 1000 Brussel, Emile Jacqmainlaan 53;

- de Ministerraad.

De Ministerraad heeft een memorie van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 23 maart 2011 :

- zijn verschenen :

. Mr. I. Heenen, advocaat bij het Hof van Cassatie, voor de nv « AG Insurance »;

. Mr. S. Depré, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers J. Spreutels en E. De Groot verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschil*

Op 15 november 1993 ondertekent Michel Huwaert met zijn toekomstige echtgenote een huwelijkscontract dat voorziet in een « algehele gemeenschap » tussen hen. Op 25 november 1996 kopen de echtgenoten samen een onroerend goed. Op 9 augustus 2001 veroorzaakt de echtgenote de brand van dat goed.

Bij op 15 oktober 2008 betekende dagvaarding vordert Michel Huwaert bij de Rechtbank van eerste aanleg te Dinant de veroordeling van de nv « Fortis Insurance Belgium » tot het betalen van een vergoeding die overeenstemt met de helft van de brandschade, op basis van de door de mede-eigenaars gesloten brandverzekeringsovereenkomst. De verzekeraar is van mening dat hij, met toepassing van artikel 8, eerste lid, van de wet van 25 juni 1992 « op de landverzekeringsovereenkomst », niet verplicht is dekking te geven, omdat het schadegeval opzettelijk is veroorzaakt.

Bij vonnis van 12 november 2009 oordeelt de Rechtbank dat die wettelijke bepaling de verzekeraar enkel toestaat zijn dekking te weigeren aan de echtgenoot-mede-eigenaar van het onroerend goed die het schadegeval niet opzettelijk heeft veroorzaakt indien de echtgenoten niet gescheiden van goederen zijn. Zij merkt verkeerdelijk op dat Michel Huwaert en zijn echtgenote een « scheiding van goederen met gemeenschap van aanwinsten » hebben bedongen, en beveelt een heropening van de debatten, waarbij de partijen worden verzocht toelichting te geven bij de weerslag van die gemeenschap van aanwinsten op de contractuele verplichting van de verzekeraar. Zij beslist ten slotte, bij de verwijzingsbeslissing, aan het Hof de bovenvermelde prejudiciële vragen te stellen, die subsidiair door Michel Huwaert zijn gesuggereerd.

III. *In rechte*

- A -

A.1.1. De nv « AG Insurance » (voordien « Fortis Insurance Belgium ») is van mening dat artikel 1453 van het Burgerlijk Wetboek bestaanbaar is met de artikelen 10 et 11 van de Grondwet, « ten opzichte van de artikelen 1466 et 1475 van hetzelfde Wetboek », « wegens de toepassing van » artikel 8 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst.

A.1.2. Wat de eerste prejudiciële vraag betreft, leidt de nv « AG Insurance » uit artikel 1453, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek af, dat de vergoeding die door de verzekeraar wordt gestort naar aanleiding van een schadegeval waarbij een goed werd vernield dat toebehoort aan echtgenoten tussen wie er een algehele gemeenschap is, deel uitmaakt van het gemeenschappelijk vermogen van die laatsten. Zij is dus van mening dat beide echtgenoten die vergoeding genieten, zelfs indien één van hen het schadegeval opzettelijk heeft veroorzaakt. Zij voegt eraan toe dat, ook al is de algehele gemeenschap geen onverdeeldheid, zij toch een vorm van gemeenschappelijke eigendom invoert.

Zij oordeelt dat die situatie niet bestaanbaar is met artikel 8 van de wet van 25 juni 1992, waarvan de grondwettigheid te dezen niet wordt betwist en dat ertoe strekt het voordeel van de dekking door de verzekeraar te ontzeggen aan de slachtoffers van een schadegeval die dit opzettelijk hebben veroorzaakt.

De nv « AG Insurance » bevestigt dat, bij scheiding van goederen, de echtgenoot die het schadegeval waarbij het goed waarvan de echtgenoten mede-eigenaar zijn werd vernield, niet opzettelijk heeft veroorzaakt, recht heeft op het gedeelte van de vergoeding dat overeenstemt met zijn aandeel in de onverdeeldheid.

Die vennootschap voert eveneens aan dat het verschil in behandeling tussen, enerzijds, de echtgenoot die is gebonden door een huwelijkscontract dat in een algehele gemeenschap voorziet en, anderzijds, de van goederen gescheiden echtgenoot, niet voortvloeit uit de wet, maar uit een vrije keuze van de echtgenoten, die de gevolgen van het gekozen huwelijksvermogensstelsel kenden.

De nv « AG Insurance » wijst ten slotte erop dat de verwijzende rechter het arrest van het Hof van Beroep te Bergen van 23 september 2008 dat hij citeert in de motieven van de verwijzingsbeslissing, verkeerd heeft begrepen. Dat arrest zou impliciet maar zeker aangeven dat het huwelijksvermogensstelsel gevolgen heeft voor de toepassing van artikel 8 van de wet van 25 juni 1992.

A.1.3. Wat de tweede prejudiciële vraag betreft, is de nv « AG Insurance » van mening dat zowel de gewone samenwonende als de wettelijk samenwonende recht hebben op het gedeelte van de verzekeringsvergoeding dat overeenstemt met hun aandeel in het onroerend goed waarvan zij de mede-eigendom delen met de samenwonende of de wettelijk samenwonende die het schadegeval waarbij dat onroerend goed is vernield opzettelijk heeft veroorzaakt, omdat in die gevallen de veroorzaker van het schadegeval geen enkel recht zal hebben op dat gedeelte van de vergoeding.

A.2.1. De Ministerraad is van mening dat de artikelen 1453, 1466 et 1475 en volgende van het Burgerlijk Wetboek bestaanbaar zijn met de artikelen 10 et 11 van de Grondwet.

A.2.2. In hoofddorde zet de Ministerraad uiteen dat de verwijzende rechter een niet-relevante interpretatie geeft aan artikel 8, eerste lid, van de wet van 25 juni 1992.

Hij voert aan dat die bepaling geen onderscheid maakt tussen, enerzijds, de echtgenoten tussen wie een algehele gemeenschap bestaat en, anderzijds, de andere in de prejudiciële vragen beoogde paren, zoals de wettelijk samenwonenden of de echtgenoten die gehuwd zijn met scheiding van goederen. Hij onderstreept dat het bestaan van een algehele gemeenschap noch het eigen vermogen van de betrokken echtgenoten - met eigen schuldvorderingen en schulden -, noch de rechtspersoonlijkheid van ieder van de echtgenoten doet verdwijnen.

Hij is van mening dat, bij twee arresten van 25 maart 2003, het Hof van Cassatie het persoonlijke karakter heeft erkend van de grond tot weigering van de dekking, waarin artikel 8, eerste lid, van de wet van 25 juni 1992 voorziet.

A.2.3. Subsidiair is de Ministerraad van mening dat, zelfs indien wordt gekozen voor de interpretatie die de verwijzende rechter aan artikel 8, eerste lid, van de wet van 25 juni 1992 geeft, de in de prejudiciële vragen bepaalde categorieën niet vergelijkbaar zijn. Hij merkt in dat verband op dat de verschillende soorten van paren vrij zijn om, met kennis van zaken, één van de wettelijk voorgestelde stelsels te kiezen, met de gevolgen die eraan zijn verbonden.

Hij voegt eraan toe dat, zelfs indien de situaties vergelijkbaar zouden worden geacht, de verschillen in behandeling die voortvloeien uit een vrij gekozen huwelijksvermogensstelsel, geen onevenredige gevolgen zouden hebben. Hij is van mening dat een wet slechts discriminerend kan zijn indien zij de rechtsonderhorigen niet de keuze laat. Hij oordeelt dat de echtgenoten die gekozen hebben voor een algehele gemeenschap, hun vermogens in grotere mate hebben willen samenbrengen dan de echtgenoten die gehuwd zijn met scheiding van goederen en de wettelijk samenwonenden.

- B -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid van de tweede memorie van de nv « AG Insurance »

B.1. De nv « AG Insurance » heeft op 21 oktober 2010 aan het Hof een memorie gericht met opmerkingen betreffende de memorie van antwoord die op 22 september 2010 door de Ministerraad aan het Hof werd gericht.

Vermits het gaat om een stuk waarin niet is voorzien in de voor het Hof geldende procedureregels, wordt die memorie uit de debatten geweerd.

Ten aanzien van de in het geding zijnde bepalingen

B.2. Artikel 1453 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij artikel 2 van de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels, bepaalt :

« Komen de echtgenoten overeen dat er tussen hen algehele gemeenschap zal zijn, dan brengen zij al hun tegenwoordige en toekomstige goederen in het gemeenschappelijk vermogen, met uitzondering van die welke van persoonlijke aard zijn en van de rechten die uitsluitend aan de persoon verbonden zijn.

De algehele gemeenschap is gehouden tot al hun schulden ».

Artikel 1466 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij artikel 2 van de wet van 14 juli 1976, bepaalt :

« Wanneer de echtgenoten bij huwelijkscontract bedingen dat zij gescheiden van goederen zullen zijn, bezit ieder van hen de bevoegdheid van beheer, genot en beschikking alleen, onverminderd de toepassing van artikel 215, § 1; zijn inkomsten en besparingen blijven eigen goed ».

De artikelen 1475 tot 1479 van het Burgerlijk Wetboek vormen titel Vbis (« Wettelijke samenwoning ») van boek III (« Op welke wijze eigendom verkregen wordt ») van het Burgerlijk Wetboek.

Artikel 1475 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij artikel 2 van de wet van 23 november 1998 tot invoering van de wettelijke samenwoning, bepaalt :

« § 1. Onder ‘ wettelijke samenwoning ’ wordt verstaan de toestand van samenleven van twee personen die een verklaring hebben afgelegd overeenkomstig artikel 1476.

§ 2. Om een verklaring van wettelijke samenwoning te kunnen afleggen, moeten beide partijen voldoen aan de volgende voorwaarden :

1° niet verbonden zijn door een huwelijk of door een andere wettelijke samenwoning;

2° bekwaam zijn om contracten aan te gaan overeenkomstig de artikelen 1123 en 1124 ».

Artikel 1476 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij artikel 2 van de wet van 23 november 1998, regelt de vorm van de verklaring van wettelijke samenwoning en de modaliteiten volgens welke die samenwoning ophoudt te bestaan.

Artikel 1477 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij artikel 2 van de wet van 23 november 1998 en vervolgens gewijzigd bij artikel 9 van de wet van 28 maart 2007 « tot wijziging, wat de regeling van het erfrecht van de langstlevende wettelijk samenwonende betreft, van het Burgerlijk Wetboek en van de wet van 29 augustus 1988 op de erfregeling inzake landbouwbedrijven met het oog op het bevorderen van de continuïteit », bepaalt :

« § 1. De bepalingen van dit artikel die de rechten, verplichtingen en bevoegdheden van de wettelijk samenwonenden regelen, zijn van toepassing door het enkele feit van de wettelijke samenwoning.

§ 2. De artikelen 215, 220, § 1, en 224, § 1, 1, zijn van overeenkomstige toepassing op de wettelijke samenwoning.

§ 3. De wettelijk samenwonenden dragen bij in de lasten van het samenleven naar evenredigheid van hun mogelijkheden.

§ 4. Iedere schuld die door een der wettelijk samenwonenden wordt aangegaan ten behoeve van het samenleven en van de kinderen die door hen opgevoed worden, verbindt de andere samenwonende hoofdelijk. Deze is echter niet aansprakelijk voor schulden die, gelet op de bestaansmiddelen van de samenwonenden, buitensporig zijn.

§ 5. De langstlevende wettelijk samenwonende is gehouden tot de verplichting gesteld in artikel 203, § 1, ten aanzien van de kinderen van de vooroverleden wettelijk samenwonende van wie hij niet de vader of de moeder is, binnen de grenzen van hetgeen hij krachtens artikel 745octies, § 1, heeft verkregen uit de nalatenschap van de vooroverledene en van de voordelen die deze hem mocht hebben verleend bij schenking, testament of in de in artikel 1478 bedoelde overeenkomst.

§ 6. Wanneer een wettelijk samenwonende vooroverleden is zonder nakomelingen achter te laten, is zijn nalatenschap aan zijn bloedverwanten in de opgaande lijn die ten tijde van het overlijden behoeftig zijn, levensonderhoud verschuldigd, ten belope van de erfrechten die zij verliezen ten gevolge van giften aan de langstlevende wettelijk samenwonende ».

Artikel 1478 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij artikel 2 van de wet van 23 november 1998, bepaalt :

« Elk van de wettelijk samenwonenden behoudt de goederen waarvan hij de eigendom kan bewijzen, de inkomsten uit deze goederen en de opbrengsten uit arbeid.

De goederen waarvan geen van beide wettelijk samenwonenden de eigendom kan bewijzen en de inkomsten daarvan worden geacht in onverdeeldheid te zijn.

Indien de overlevende wettelijk samenwonende een erfgenaam is van de vooroverledene, wordt de in het vorige lid bedoelde onverdeeldheid ten aanzien van de erfgenamen met voorbehouden erfdeel als een schenking beschouwd, behoudens tegenbewijs.

Voorts regelen de samenwonenden hun wettelijke samenwoning naar goeddunken door middel van een overeenkomst, voor zover deze geen beding bevat dat strijdig is met artikel 1477, met de openbare orde of de goede zeden, noch met de regels betreffende het ouderlijk gezag en de voogdij, noch met de regels die de wettelijke orde van de erfopvolging bepalen. Die overeenkomst wordt in authentieke vorm verleden voor de notaris en wordt vermeld in het bevolkingsregister ».

Artikel 1479 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen bij artikel 2 van de wet van 23 november 1998 en vervolgens gewijzigd bij artikel 5 van de wet van 28 januari 2003 « tot toewijzing van de gezinswoning aan de echtgenoot of aan de wettelijk samenwonende die het slachtoffer is van fysieke gewelddaden vanwege zijn partner en tot aanvulling van artikel 410 van het Strafwetboek », betreft het optreden van de vrederechter indien de verstandhouding tussen de samenwonenden verstoord is.

Ten aanzien van de prejudiciële vragen

B.3.1. Uit de feiten van de aan de verwijzende rechter voorgelegde zaak, de procedurestukken en de motieven van de verwijzingsbeslissing blijkt dat het Hof in de eerste prejudiciële vraag wordt verzocht zich uit te spreken over de bestaanbaarheid, met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, van de artikelen 1453 en 1466 van het Burgerlijk Wetboek, doordat zij een verschil in behandeling zouden invoeren tussen twee categorieën van echtgenoten die zijn gehuwd met een persoon die opzettelijk de brand heeft veroorzaakt van het onroerend goed waarvan de echtgenoten mede-eigenaar zijn en dat het voorwerp uitmaakt van een door beide echtgenoten gesloten brandverzekeringsovereenkomst: enerzijds, de echtgenoot die is gebonden door een huwelijkscontract dat in een algehele gemeenschap voorziet en, anderzijds, de echtgenoot die is gebonden door een huwelijkscontract dat voorziet in een scheiding van goederen.

Zelfs indien hij niets te maken heeft met de oorzaak van het schadegeval, zou de eerstgenoemde, met toepassing van artikel 8, eerste lid, van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst, de verzekeraar niet kunnen dwingen om hem zijn gedeelte van de verzekeringsvergoeding te betalen, terwijl de laatstgenoemde, in dezelfde situatie, de verzekeraar wel zou kunnen verplichten om hem die dekking te geven.

B.3.2. Uit de feiten van de aan de verwijzende rechter voorgelegde zaak, de procedurestukken en de motieven van de verwijzingsbeslissing blijkt dat het Hof in de tweede prejudiciële vraag wordt verzocht zich uit te spreken over de bestaanbaarheid, met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, van de artikelen 1453 en 1475 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, doordat zij een verschil in behandeling zouden invoeren tussen twee categorieën van mede-eigenaars van een onroerend goed dat het voorwerp vormt van een door die laatsten gesloten brandverzekeringsovereenkomst en dat werd vernield door een brand die opzettelijk werd veroorzaakt door de andere mede-eigenaar : enerzijds, de mede-eigenaar die is gebonden door een huwelijkscontract dat voorziet in een algehele gemeenschap en, anderzijds, de mede-eigenaar die zich met de mede-eigenaar die de brandstichter is in een verhouding van « wettelijke samenwoning » of in een verhouding van gewone samenwoning bevindt.

Zelfs indien hij niets te maken heeft met de oorzaak van het schadegeval, zou de eerstgenoemde, met toepassing van artikel 8, eerste lid, van de wet van 25 juni 1992, de verzekeraar niet kunnen dwingen om hem zijn gedeelte van de verzekeringsvergoeding te betalen, terwijl de laatstgenoemde, in dezelfde situatie, de verzekeraar wel zou kunnen verplichten om hem die dekking te geven.

B.4. De in het geding zijnde bepalingen ontslaan de verzekeraar er niet van zijn dekking te geven aan de eerste categorie van echtgenoten en van mede-eigenaars. Ze voeren het voormelde verschil in behandeling niet in.

B.5. Vermits de twee prejudiciële vragen op een verkeerde lezing van die bepalingen berusten, dienen zij ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

De artikelen 1453, 1466 en 1475 en volgende van het Burgerlijk Wetboek schenden de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 5 mei 2011.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

R. Henneuse